

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENEN LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA ARACILIĞIYLA ELDE ETTİKLERİ KAZANIMLAR: BOSNA HERSEK ÖRNEĞİ

Benefits Of High School Students Who Learn Turkish As A Foreign Language Through Social Media: Bosnia And Herzegovina Context

Ayşe YILMAZ

Uluslararası Burç Üniversitesi, Beşeri Bilimler Fakültesi, Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü, Saraybosna/BOSNA HERSEK

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0984-9196>

ÖZET

Duygu ve düşünceleri ifade etmek, nesnelere, toplumsal olay ve durumları aktarmak dil ile mümkündür. Dil, bir milleti oluşturan, fertleri birbirine bağlayan önemli bir unsurdur. Globalleşen dünyada farklı sebeplerden dolayı insanlar ikinci bir dil öğrenimi yapmaktadırlar. Yeni bir dil öğrenmek, zor ve karmaşık gibi görülsede zamanla ana dil sınırlarını aşarak, hedef dil için farklı bir bakış açısı kazandırmayı gerektirir. Son yıllarda Türkçeye olan ilgi ve talebin artmasıyla ülkemizde ve yurtdışında 'Yabancılar Türkçe Öğretimi' alanı önemli bir çalışma sahası olarak ortaya çıkmıştır.

Bu alana yönelik çalışma ilk olarak üniversiteler bünyesinde başlamış olsa da günümüzde özel okullar, kurslar ve çevrimiçi (online) hazırlanmış materyaller ile oldukça geniş kitlelere hitap edilmektedir. Bu çalışmayla gelişmekte olan teknolojinin insanlara sunduğu imkanlar dahilinde okul ve sınıf ortamı gerekmesiz yapılabilen dil öğretimlerinde, lise öğrencilerinin sosyal medya aracılığıyla elde ettikleri kazanımları saptamak amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini Bosna Hersek'te faaliyet gösteren Saraybosna, Tuzla ve Bihaç şehirlerinde bulunan Richmond Park School'un lise 3 ve 4. sınıflarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Nitel ve nicel araştırma kapsamında doğru verilere ulaşmak üzere ilgili kaynaklar incelenip, uzman görüşüne başvurulmuş bir veri toplama aracı geliştirilmiştir. Kapalı uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış anket formu ile Sarajevo, Bihaç ve Tuzla şehirlerinde bulunan Richmond Park School'un 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin katılımı sağlanarak bir saha çalışması yapılmıştır. Yapılan bu çalışma sonucunda elde edilen veriler SPSS ve Excel programlarında analiz edilerek yorumlanmıştır. Elde edilen verilere göre öğrencilerin, yabancı dil olarak Türkçe öğretim süreçlerinde sosyal medya ve akıllı telefon programları kullanmaya yönelik olumlu kazanımlara sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Olarak Türkçe, Sosyal Medya, Kazanım

ABSTRACT

Expressing feelings and thoughts, conveying social events and situations and objects are empowered with language. Language is an important element that constitutes a nation and connects individuals. In the globalizing world, people learn a second language for different reasons. Learning a new language may seem difficult and complicated, however, it requires a different perspective for the target language by overcoming the boundaries of the native language. With the increasing interest and demand for Turkish in recent years, the field of 'Teaching Turkish to Foreigners' has emerged as an important field of study in Turkey and abroad.

Although the studies on this field was first started within the universities, nowadays a wide range of learners are also addressed in private schools and courses with the help of online materials. This study aims to determine the benefits of high school students in language learning through social media which can be done without the necessity of school and classroom environment within the possibilities offered by means of technology. The sample of the study consists of 3rd and 4th grade high school students in Richmond Park School located in Sarajevo, Tuzla and Bihaç cities operating in Bosnia and Herzegovina. In order to reach accurate data within the scope of qualitative research, a data collection tool was developed by examining the relevant sources and seeking expert opinion. The research was conducted with the participation of 3rd and 4th grade students of Richmond Park School in Sarajevo, Bihaç and Tuzla with a semi-structured questionnaire consisting of closed-ended questions. The data obtained was analyzed and interpreted in SPSS and Excel programs from the results of the study. According to the data obtained, it has been inferred that students have positive gains in using social media and smart phone programs in the process of teaching Turkish as a foreign language.

Key words: Turkish as a foreign language, Social media, benefits

1. GİRİŞ

İlk çağlardan günümüz medeniyetlerine değin insan evrimsel bir süreç içinde doğanın kendine özgü düzenini kavramış, meydana gelen yeniliklere, değişimlere uyum sağlamıştır. Sosyal bir varlık olan insan yaşamı boyunca kendini ve öğrendiklerini yeniden inşa edebilmek için merakı bir araç olarak kullanmıştır. Kimi zaman sosyal bir merak, kimi zamanda iş, eğitim, iletişim, seyahat gibi sebeplerden ötürü ikinci bir dil öğrenme ihtiyaç halini almıştır. Yeni bir dil öğrenmek kişiye birçok nitelikler kazandıracığı gibi hayata farklı bir bakış

açısı ile bakabilme; hedef dilin ait olduğu toplumu ve kültürünü de tanımaya olanak sağlayacaktır. Küresel dünyada yer alabilme ve uluslar arası platformlarda yaşam boyu öğrenen bireyler olma (İşcan, 2011: 4) yolunda önemli bir basamak olacaktır. Teknoloji hayatın birçok alanında olduğu gibi eğitim alanında da kullanılmaya başlanmıştır; sosyal medya araçları dil öğrenim ve öğretiminde birçok alternatifler sunmuştur. Akıllı telefonlarda kullanılan bazı mobil uygulamalar özellikle gençlerin dil öğrenimlerine aracılık eder hale gelmiştir. Gelişen teknolojinin bir yansıması olarak değişen iletişim pratikleri denilince akla ilk sosyal medya gelmektedir. Sosyal medya çağı en önemli iletişim araçlarından birisi olma yolunda hızla ilerleyen internetin en çok kullanılan uygulamaları arasında yer almaktadır. İnternet bugün artık bilgiye ulaşmak için kullanılan bir ağ olmanın ötesinde, bireyleri birbirine bağlayan ve sosyalleşmelerini kolaylaştıran bir mekan haline gelmiştir (Aydın, 2016: 374). Bunun yanı sıra bazı mobil uygulamalar gençlerin dil öğrenimlerine de aracılık etmektedir.

Köklü bir geçmişe sahip olan Türkçe, Ural-Altay dil ailesi grubundan olup, sondan eklemeli bir dildir. Birçok coğrafyada konuşulmakta olan Türkçenin popülaritesi her geçen gün artmaktadır. Yabancılara Türkçenin öğretimi konusu, dil öğretiminde son yıllarda (özellikle son yirmi yılda) çok büyük önem kazanmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine yönelik bu uygulamalarda, genel olarak temel, orta ve yüksek olmak üzere üç düzey belirlenmiş ve buna göre öğretim yapılmaktadır. Bu öğretim etkinliklerinde ders kitabı ve yardımcı kitaplar ile dinleme-anlamaya yönelik ses kasetleri kullanılmaktadır (Barın, 2003). Bu alana yönelik hizmetler ilk olarak Türkiye’de 1982 yılında Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Kültürü Programı ile başlamış, ardından 1984 yılında Ankara Üniversitesi bünyesinde kurulan TÖMER (Türkçe Öğretim Merkezi) ile artarak devam etmiştir. Türkçenin yurt içinde ve yurt dışında öğretilmesini faal bir biçimde sağlayan Yunus Emre Enstitüleri ve yurt dışındaki pek çok üniversitenin bünyesinde Türkoloji bölümünün kurulmasını sağlayan TİKA, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine ciddi katkılar sağlamıştır. Bunların yanı sıra yurt dışında özel teşebbüslerin açtığı Türk Okulları ve dil kursları da Türkçe öğretimine önemli katkıları olmuştur.

Şimdilerde klasik dil öğrenme-öğretme yöntemlerinin sınırları değişmiş, sosyal medyanın dil öğretimine ilişkin gücü ve etkisi yadsınamaz hale gelmiştir. Çeşit, nitelik ve ulaşılabilirliğinin kolay olması açısından web kaynaklı materyaller, sosyal platformlar öğrenenler tarafından daha çok tercih edilmektedir. Youtube, Facebook, Twitter, Whatsapp gibi sosyal medya platformları aracılığıyla gruplar oluşturulmakta, öğrenmeyi kolaylaştırma ve zenginleştirmek adına hedef dil hakkında konu anlatımları, test çözümleri ve birçok dilsel pratikler yapılabilmektedir. Üstelik herhangi bir sınıf ve okul ortamı gereksizdir, istenilen yer ve zamanda bu tür öğrenimler yapılmaktadır. Bu bağlamda klasik dil öğretim yöntemi ve kalıplarının değiştiğini kabullenerek, anahtar rolü öğrencinin üstlenip, keşfederek öğrenme yoluna gittiğini anlamak gerekir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten uzman, kurum ve kuruluşların dijital ortamlarda Türkçenin daha pratik, hızlı ve etkili bir şekilde öğrenilmesi adına alternatif kaynak ve materyaller üretmeleri gerekmektedir. Alanyazına bakıldığında sosyal medya kullanımından, yabancılara Türkçe öğretiminde teknoloji ve sosyal ağların kullanımına, ilgili yeterlilik ve kazanımların belirlenmesine dair yapılmış olan araştırmalar dikkat çekmektedir. Literatüre bilimsel anlamda katkı sağlamış bazı çalışma örnekleri ve çıkarımları aşağıda verilmiştir.

“İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama: Yapılan Araştırmalar sonucunda, katılımcıların sosyal medya kullanım düzeyleri %97.6 olarak belirlenmiştir. Yine katılımcıların en çok kullandıkları sosyal paylaşım ağının facebook sonrasında twitter ve diğerlerinin olduğunu söylemek mümkündür” (Solmaz vd 2013: 31).

“Yabancılara Türkçe Öğretiminde Öğrencilerin Çevrimiçi Yazışma Becerilerine İlişkin Yeterlilikleri ve İlgili Kazanımların Belirlenmesi: Çevrim İçi Yazışma kazanımları, ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilmeli, yabancılara Türkçe öğretimi programları da bu doğrultuda gözden geçirilmeli ve güncellenmelidir. Teknolojik gelişmeler dil öğretim süreçlerine de uyarlanmalı, sosyal medya ve çevrim içi mesajlaşma uygulamaları öğreticiler tarafından öğretimi destekleyici materyal olarak kullanılmalıdır” (Durmuş & Çangal, 2019: 1640).

“Türkçe Öğretiminde Dijital Teknolojilerin Kullanımı Ve Bir Web Uygulaması Örneği: Hem ana dil hem de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde başarılı bir şekilde kullanılabilir bu web teknolojileri, özellikle beceri alanlarının geliştirilmesine yönelik uygulamalara daha fazla ağırlık verilmesi için etkili bir şekilde kullanılabilir. Podcast yayın imkânı sağlayan web siteleri üzerinden özellikle yabancılara Türkçe öğretiminde dinleme ve konuşma becerileri geliştirilebilir. Skype, sms servisleri ya da sosyal paylaşım siteleri Türkçe derslerindeki uygulama ve ödevler için kullanılabilir” (Özdemir, 2017: 442).

“Türkçe Öğretiminde Temel Dil Becerilerinin Kazanımında Dijital Teknoloji Uygulamalarının Yeri ve Önemi: Bu nedenle Türkçe öğretiminin tüm safhalarında olabileceği gibi özellikle de temel dil becerilerinin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde eğiticiler olarak yukarıda bazı örnekleri verilen ve her geçen gün nicel ve nitel olarak çeşitlilik ve farklılık gösteren dijital teknoloji uygulamalarının öğrenme ve öğretme sürecine entegrasyonunda da müspet manada bir tavır almak durumundayız” (Yazar, 2019: 622).

1.1.Amaç

Bu çalışma günlük hayatın vazgeçilmez bir rutin haline gelmiş olan sosyal medyanın, dil öğretimine etkisini, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen lise öğrencilerinin sosyal medya aracılığıyla elde ettikleri kazanımlar üzerinden saptamayı amaçlamaktadır. Araştırma şu soru etrafında şekillenmiştir: Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen lise öğrencileri sosyal medya aracılığıyla dil öğrenimlerini geliştirmede ne derece farkındalık sahibidirler?

2.Yöntem

2.1.Araştırma Yöntemi

Bu çalışma nitel ve nicel araştırma yöntemlerini içinde barındıran, bütünlüçü ilkesine uygunluğu sebebiyle karma yöntem araştırması olarak desenlenmiştir. Karma Yöntem Araştırmaları, araştırmacının, araştırma problemlerini anlamak için nicel verilerin (kapalı uçlu)ve nitel verilerin (açık uçlu) toplanarak iki veri setinin birbiriyle bütünleştirildiği sonrasında bu iki veri setinin avantajlarını kullanarak sonuçların ortaya çıkarıldığı sosyal, sağlık, ve davranış bilimleri gibi alanlarda sıklıkla kullanılan bir araştırma yaklaşımı olarak tanımlanır (Creswell, 2019: 2).

2.2.Araştırma Örneklemi

Araştırmanın çalışma grubunu Bosna Hersek’in Saraybosna, Bihaç ve Tuzla şehirlerinde eğitim öğretim faaliyetlerinde bulunan Richmond Park School’un lise 3. ve 4.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Toplamda 57 öğrenci gönüllülük esasıyla araştırmaya katılım sağlamışlardır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmacı tarafından geliştirilen 21 maddelik 5’li likert tipi “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Aracılığıyla Elde Ettikleri Kazanımlar” isimli yarı yapılandırılmış anket katılımcılara uygulanmıştır. Likert-tipi sorularda katılım düzeyini belirlemek amacıyla iki aşırı uç arasında yer alan birden çok seçenek sunulur. Bu seçenekler “en yüksekte en düşüğe” olacak şekilde sıralanır. Analiz sırasında da bu seçeneklere derecelerine göre birer sayısal değerler verilerek kodlanır. Elde edilen sonuçlar nitel veri ve nicel veriye dönüştürülerek analiz edilir(Aslan vd 2015: 188).

2.3.Verilerin Analizi

Yapılan çalışmada verilerin çözümlenmesi için SPSS programı kullanılmıştır. SPSS programında verilerin frekans dağılımı ve yüzdelik oranları analiz edilmiş ve bu veriler tablolar halinde bulgu ve yorumlarda analiz sonuçları değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulguların frekans dağılımları ve yüzdelikleri tablolar halinde verilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir:

Araştırma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Demografik Bilgileri

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı.

Değişken	Düzye	F	%
Cinsiyet	Kız	35	61,4
	Erkek	22	38,6
	Toplam	57	100

Tablo 1’deki cinsiyet dağılımına göre, araştırmaya katılan öğrencilerin 35’ini kız öğrenciler, 22’sini de erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Bu verilere göre kız öğrencilerin çokluğu göze çarpmaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sınıf Dağılımı

Değişken	Düzy	F	%
Sınıf	Lise 3, Sınıf	31	54,4
	Lise 4. Sınıf	26	45,6
	Toplam	57	100

Tablo 2’de çalışmaya katılan öğrencilerin sınıf dağılımları incelendiğinde % 54,4’ü 3.sınıf, % 45,6’sı 4.sınıf öğrencileridir. Tablolardaki verilerden görülmektedir ki lise 3. sınıf öğrencilerin çalışmaya katılım oranı daha yüksektir.

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı.

Okul Adı	Katılım Sayısı
Richmond Park College Sarajevo	24 Kişi
Richmond Park College Bihaç	23 Kişi
Richmond Park International Secondary School Tuzla	10 Kişi

Tablo 3’teki verilerden anlaşılacağı üzere öğrencilerin 24’ü (% 42,1) Richmond Park College Sarajevo’dan, 23’ü (% 40,5) Richmond Park College Bihaç’tan, 10’u (%17,5) ise Richmond Park International Secondary School Tuzla’dan katılmıştır.

Tablo 4: Sosyal Medyayı Kullanarak Türkçeyi Daha İyi Öğrendim.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	7	12,3
Katılıyorum	15	26,3
Kısmen Katılıyorum	27	47,3
Katılmıyorum	7	12,3
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,8
Toplam	57	100,0

Tablo 4’e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin % 85,9’u (% 12,3 kesinlikle katılıyorum, % 26,3 katılıyorum, % 47,3 kısmen katılıyorum) sosyal medyayı kullanarak Türkçeyi daha iyi öğrendiklerini belirtmişlerdir. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenimi gören öğrencilerin sosyal medyadan faydalandıkları bu verilerden anlaşılmaktadır. Eğitim ortamında sosyal medya ve web 2.0 uygulamalarının kullanımı elzemdir ve özellikle dil öğrenimi için umut vadetmektedir(Taş & Uğurlu 2019: 10).

Tablo 5: Sosyal Medyada Tanıştığım Bir Arkadaşa Kendimi Ve Ailemi Türkçe Olarak Tanıtabilirim.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	10	17,5
Katılıyorum	8	14,0
Kısmen Katılıyorum	21	36,8
Katılmıyorum	11	19,3
Kesinlikle Katılmıyorum	7	12,4
Toplam	57	100,0

Tablo 5’teki verilerden öğrencilerin % 68,3’ünün (% 17,5 kesinlikle katılıyorum, % 14,0 katılıyorum, % 36,8 kısmen katılıyorum) sosyal medyada tanıştıkları bir arkadaşına kendilerini ve ailelerini Türkçe olarak tanıtabileceklerini anlaşılmaktadır. Sosyal medya sayesinde bireyler sanal olarak aynı platformda bir araya gelerek sosyalleşmektedirler(Kumcağız vd 2019: 5). Bu şekilde dünyanın farklı yerlerinde yaşayan Türk arkadaşlarıyla Türkçe konuşma imkanı yakalamaktadırlar.

Tablo 6: Türkçeyi Öğrenirken İnternette De Yardım Alırım.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	5	8,8
Katılıyorum	15	26,3
Kısmen Katılıyorum	22	38,6
Katılmıyorum	15	26,3
Kesinlikle Katılmıyorum	0	0
Toplam	57	100,0

Tablo 6’daki sonuçlara göre katılımcıların %73,7’si (%8,8 kesinlikle katılıyorum, %26,3 katılıyorum, %38,6 kısmen katılıyorum) Türkçeyi öğrenirken internette de yardım aldıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Yeni bir dili tüm yönleriyle istenilen yer ve zamanda öğrenmeyi muhakkak ki herkes ister. Bu tür durumlarda en

kolay ve hızlı ulaşım internet kaynaklı materyaller olduğundan, internetten yardım almak kaçınılmaz bir durumdur. Dijital sözlükler, sosyal medya ortamları ve video paylaşım sitelerinin yabancı dil öğrenenlerin başvuru kaynakları olduğu yadsınılmayacak bir gerçektir.

Tablo 7: Sınıf Ortamında Türkçe Öğrenmek Daha Kolay.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	1	1,8
Katılıyorum	3	5,3
Kısmen Katılıyorum	13	22,7
Katılmıyorum	20	35,1
Kesinlikle Katılmıyorum	20	35,1
Toplam	57	100,0

Tablo 7’deki verilere göre “Sınıf ortamında Türkçe öğrenmenin daha kolay” araştırma cümlesine katılımcıların % 92,92’ si (%22,7 kısmen katılıyorum, %35,1 katılmıyorum ve %35,12 kesinlikle katılmıyorum) katılmadıklarını belirtmişlerdir. Verilerden anlaşılacağı üzere sınıf ortamında Türkçeyi iyi bir şekilde öğrenme kısmen yetersiz olabilmektedir. Öğrencinin dil öğrenmedeki başarısını, öğretme metotları, sınıf ortamı ve öğretmenle açıklanamaz ve başarıyı bunlarla sınırlamak da imkânsızdır. Öğrencinin başarısı tüm bu faktörlerin yanı sıra öğrencinin kendi motivasyonuna, isteğine, dil öğrenme kapasitesine bağlıdır (Demiral & Yavuz 2016: 130). Tüm bileşenleri göz önünde bulundurarak dil öğretiminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Dijital çağdaki tüm imkanlardan yararlanabilen yeni nesillerin farklı öğrenme modelleri üzerindeki değerlendirmeleri eğitimciler için çok önemli mesajlar vermektedir.

Tablo 8: Türkçe Dil Bilgisi Kurallarını İnternette Öğrenmek Çok Zor.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	4	7,0
Katılıyorum	14	24,6
Kısmen Katılıyorum	19	33,3
Katılmıyorum	14	24,6
Kesinlikle Katılmıyorum	6	10,5
Toplam	57	100,0

Tablo 8’den elde edilen bulgulara göre, Türkçe dilbilgisi kurallarını internetten öğrenmenin zor olduğu görüşüne katılımcıların %64,9’u (%7,0 kesinlikle katılıyorum, % 33,3 kısmen katılıyorum ve % 24,6 katılıyorum) katıldıkları görülmektedir. Öğrenciler, Türkçenin işleyişini ve yapısal türevlerini sınıf ortamında öğrenerek, yapılan pratikler ile geliştirebilir ve anlamadıkları durumlarda öğretmenlerinden daha hızlı yardım alabilirler. Dil bilgisi konularının öğrenilmesi için sınıf ortamının daha iyi sonucuna ulaşmak mümkündür. Ancak çoğu öğrenci dil bilgisi konularından çok çabuk sıkılmakta ve kendine bir engel olarak görmektedir.

Tablo 9: Sınıf Arkadaşlarım Ve Öğretmenimle Türkçe Konuşurken Çok Utanırım.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	13	22,8
Katılıyorum	21	36,8
Kısmen Katılıyorum	12	21,1
Katılmıyorum	7	12,3
Kesinlikle Katılmıyorum	4	7,0
Toplam	57	100,0

Tablo 9’a bakıldığında “Sınıfta arkadaşlarım ve öğretmenimle Türkçe konuşurken çok utanırım.” araştırma cümlesine katılımcıların %80,7’si (%22,8 kesinlikle katılıyorum, %36,8 katılıyorum ve %21,1 kısmen katılıyorum) katıldıklarını belirtmişlerdir. Yabancı dil konuşma kaygısının, kaçınılmaz bir gerçek olduğu ve öğrencilerin mesleki yaşamlarını dahi olumsuz yönde etkileyecek önemli sorunlara yol açabileceği muhakkaktır. Konuşma kaygısına öğrencilerin motivasyondan yoksun ya da olumsuz bir tutuma sahip olduklarını düşünmek yerine, bunun bir psikolojik sorun olabileceğini anlamak gerekmektedir. Bu tür kaygıya sahip olan öğrencilerin derse katılımlarının sağlanması, en küçük bir katılımın takdir edilmesi ve destekleyici bir tutum sergilenmesi gerekmektedir. Öğrencinin başarabileceğine olan inancının artmasına yönelik motivasyon, görev ve sorumluluk verilmesinin konuşma kaygısını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir (Aşık, 2019).

Tablo 10: Türkçe E-Kitap Ve Dergi Okuyabilirim.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	12	21,1
Katılıyorum	16	28,1
Kısmen Katılıyorum	18	31,6
Katılmıyorum	8	14,0
Kesinlikle Katılmıyorum	3	5,2
Toplam	57	100,0

Elde edilen bulgulara bakıldığında katılımcılar “Türkçe e- kitap ve dergi okuyabilirim.” araştırma cümlesine % 80,8 oranında (% 21,1 kesinlikle katılıyorum, % 28,1 katılıyorum ve % 31,6 kısmen katılıyorum) katıldıklarını belirtmişlerdir. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenmede öğrenci için metin ve okuma kitaplarının önemi büyüktür. Türkçenin farklı yönlerinin kullanıldığı okuma parçaları ve metinleri sanal ortamlarda e-kitap ve e-dergi olarak da öğrencilerin hizmetine sunulmuştur. Artık öğrenciler bu tür materyallere kolaylıkla ulaşım istedikleri gibi dillerini geliştirme imkanlarına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Dijital Bir Ortamdan Şarkıları Dinler, Sözlerini Anlayabilir Kendim Tekrarlayabilirim.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	13	22,8
Katılıyorum	6	10,5
Kısmen Katılıyorum	18	31,6
Katılmıyorum	14	24,6
Kesinlikle Katılmıyorum	6	10,5
Toplam	57	100,0

Tablo 11’deki bulgulara göre katılımcıların %64,9’u (%22,8 kesinlikle katılıyorum, %10,5 katılıyorum ve % 31,6 kısmen katılıyorum) dijital bir ortamdan şarkıları dinleyebildiklerini, sözlerini anlayabildiklerini, kendi kendilerine tekrarlayabildiklerini ifade etmişlerdir. Konulara, temalara yönelik amaçlı olarak bestelenen Türkçe şarkılar Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine katkı sağlayabilmekte, özellikle kelimelerin telaffuzunun daha kolay öğrenilmesine yardımcı olabilmektedir (Gürel, 2019:320). Öğrencilerin sevdikleri bir aktivite olan müzik dinleme, dil öğretimini daha eğlenceli ve kalıcı hale getirebilmektedir. Öğrenciler bu tür aktivitelerle yabancı dili zevkle öğrenmeye ve ilerletmeye devam devam etmektedirler.

Tablo 12: Google Çeviri’den Türkçe Kelimelerin Yazılış Ve Anlamlarıyla İlgili Yardım Alırım.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	2	3,5
Katılıyorum	2	3,5
Kısmen Katılıyorum	9	15,8
Katılmıyorum	25	43,9
Kesinlikle Katılmıyorum	19	33,3
Toplam	57	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin 77,2’si (% 43,9 katılmıyorum ve %33,3 kesinlikle katılmıyorum) “Google Çeviri’den Türkçe kelimelerin yazılış ve anlamlarıyla ilgili yardım alırım” araştırma cümlesine katılmadıklarını belirtmişlerdir. Google çeviri çok kullanılan bir çeviri aracı olmasına rağmen öğrenciler, Türkçe öğrenme süreçlerinde Google çevirinin faydalı olmadığını düşünmektedirler. Bu, sebeplerinin ayrıca bir araştırma konusu olması gereken bir durum olduğunu bizlere göstermektedir.

Tablo 13: Mobil Uygulamalar Türkçeyi Öğrenmem İçin Yetersiz.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	2	3,5
Katılıyorum	9	15,8
Kısmen Katılıyorum	15	26,3
Katılmıyorum	23	40,4
Kesinlikle Katılmıyorum	8	14,0
Toplam	57	100,0

Tablo 13’te “Mobil uygulamalar Türkçeyi öğrenmem için yetersiz” araştırma sorusuna katılımcıların % 54,4’ünün (Katılmıyorum % 40,4 ve kesinlikle katılmıyorum % 14,0) katılmadıkları görülmektedir. Yapılan araştırmalarda “Türkçenin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan 100’den fazla akıllı telefon uygulaması (iOS ve Android), 100’e yakın YouTube kanalı, 5 adet çoklu içeriğe izin veren web portalı, 32’den

fazla sosyal medya kaynağı” olduğu belirtilmektedir (Ayhan & Aytan, 2018: 3).. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi için tasarlanmış olan birçok uygulama olmasına rağmen bu uygulamaların, diğer yabancı diller için tasarlanmış olan uygulamalar kadar yaygın olmadığı ve etkili bir biçimde kullanılmadığı görülmektedir.

Tablo 14: İnternette Türkçe Öğrenirken Türk Kültürünü De Tanıyabilirim.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	1	1,8
Katılıyorum	5	8,8
Kısmen Katılıyorum	13	22,7
Katılmıyorum	24	42,1
Kesinlikle Katılmıyorum	14	24,6
Toplam	57	100,0

Katılımcılar “İnternette Türkçe öğrenirken Türk kültürünü de tanıyabilirim.” araştırma sorusuna % 66,7’si (% 42,1 katılmıyorum ve % 24,6 kesinlikle katılmıyorum) katılmadıklarını belirtmişlerdir. İnternet ortamında Türkçe öğretilirken, Türk kültürünü öğrenmeye yönelik çalışmaların yeterli olmadığını anlaşılmaktadır. Özellikle orta seviye düzeyindeki (B1-B2) metinlerin Türk kültürünü içeren metinlerden seçilmesi ve bu metinlerin görsel videolarla desteklenmesi önem arz etmektedir. Bununla beraber sosyal medya araçlarının Türk kültür unsurlarını yansıtmadığı, bu yönde bir uygulama ve çalışmanın olmadığı ya da az olduğu kanısına varmak mümkündür (Çelik, 2018).

Tablo 15: Arkadaşlarımla Türkçe Konuşmakta Zorlanırım.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	3	5,2
Katılıyorum	9	15,8
Kısmen Katılıyorum	22	38,6
Katılmıyorum	14	24,6
Kesinlikle Katılmıyorum	9	15,8
Toplam	57	100,0

Tablo 15’te arkadaşlarımla Türkçe konuşmakta zorlanırım, ifadesine katılımcıların % 59,6’sı (% 5,2 kesinlikle katılıyorum, % 15,8 katılıyorum ve % 38,6 kısmen katılıyorum) katıldıklarını belirtmişlerdir. Dil öğretiminde kazandırılması gereken hedefler bir bütün olmasına karşın konuşma becerisinin ayrı bir yeri olduğu tartışılmazdır. Konuşma becerisi ne derece iyi olursa yabancı dil öğrenmeye olan inanç ve istek de o derece artmaktadır (Çelik, 2020: 40). Konuşma becerisinin gelişmesi için öğrencinin hedef dil ile ilgili pratik yapması gerekmektedir. Edinilen ikinci dil uzun bir süre kullanılmayınca unutulmaya yüz tutabilir. Bu nedenle yerel arkadaşlardan çok Türkçe konuşan kişilerle dil pratiğinin yapılması motivasyon ve başarıyı artırır. Konuşma çalışmaları için değişik aktivitelerle ve ödüllendirmelerle öğrencilerin kendi aralarında Türkçe konuşmaları teşvik edilmelidir.

Tablo 16: Televizyonda Türk Dizilerini Seyrederken Konuşulanları Anlayabilirim.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	3	5,3
Katılıyorum	9	15,8
Kısmen Katılıyorum	23	40,4
Katılmıyorum	13	22,7
Kesinlikle Katılmıyorum	9	15,8
Toplam	57	100,0

Tablo 16’deki sonuçlara göre katılımcıların % 61,5’inin (% 40,4 kısmen katılıyorum, %15,8 katılıyorum ve % 5,3 kesinlikle katılıyorum) televizyonda Türk dizilerini seyrederken konuşulanları anlayabildikleri görülmektedir. Yabancı dillerin öğretimi alanında kullanılan filmlerin, hedef dilin kültürünü öğrencilere öğretmedeki etkisi dünya çapında bilinmektedir (İşcan & Delen 2017: 87). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de öğrencilerin doğru bir yönlendirme ile izleyecekleri film ve diziler hedef dil ve kültüre ait birçok kazanımlar elde etmelerini sağlayacaktır. Ayrıca şimdilerde bazı Türk dizileri yurtdışına satılabilmektedir. Bu durum yabancı dil olarak Türkçe öğrenen veya öğrenmek isteyenler için büyük fırsat olarak görülmektedir.

Tablo 17: Sınıfta Türkçe Konuşmaktan Hiç Utanmam Ve Kendime Güvenirim

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	5	8,8
Katılıyorum	13	22,8
Kısmen Katılıyorum	18	31,6
Katılmıyorum	14	24,6
Kesinlikle Katılmıyorum	7	12,2
Toplam	57	100,0

Yeni dil öğrenmede konuşma becerisi önemli bir yer tutmaktadır. Konuşma becerisi için de motivasyonu sağlamak ve bu beceriyi geliştirmek için de ders içerisinde sürekli Türkçe konuşmak gerekmektedir (Çelik,2019). Tabloya bakıldığında katılımcılardan sınıfta Türkçe konuşmaktan hiç utanmayıp, kendine güvenenlerin oranı % 63,2 (%31,6 kısmen katılıyorum, % 22,8 katılıyorum ve % 8,8 kesinlikle katılıyorum) olduğu görülmektedir. Bu oranların daha yukarılarda olması için Türkçe öğretim sürecinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere rahat konuşma ortamı oluşturmak elzemdir. Çünkü yeni dil öğrenenlerin birçoğu, arkadaşlarından utanma ve kendilerine olan güvenlerinin az olmasından dolayı konuşma çalışmalarında güçlük çekebilmektedirler.

Tablo 18: Sokakta Tanıştığım Türk Bir Kişiye Adres Tarif Edebilirim.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	6	10,5
Katılıyorum	20	35,1
Kısmen Katılıyorum	16	28,1
Katılmıyorum	12	21,1
Kesinlikle Katılmıyorum	3	5,2
Toplam	57	100,0

Sokakta tanıştığım Türk bir kişiye adres tarif edebilirim, araştırma sorusuna tablo 18'deki verilere göre katılımcıların % 73,7'sinin (% 28,1 kısmen katılıyorum, % 35,1 katılıyorum ve % 10,5 kesinlikle katılıyorum) katıldıkları görülmektedir. Öğrenilen dili farklı kişilerle tanışma ve onların sorularına cevap verebilme hususlarında değerlendirebilmek çok önemlidir. Çünkü dildeki en büyük hedeflerden biri hedef dili açık anlaşılır bir şekilde konuşabilmektir.

Tablo 19: İnternet Sayesinde Türkçe Hakkında Merak Ettiğim Her Şeye Ulaşabilirim.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	3	5,3
Katılıyorum	2	3,5
Kısmen Katılıyorum	10	17,5
Katılmıyorum	23	40,4
Kesinlikle Katılmıyorum	19	33,3
Toplam	57	100,0

Bilişim Teknolojisi insanların merak ettiği herşeye anında ulaşabilmesine olanak sağlamaktadır. Buna rağmen elde edilen sonuçlara göre katılımcıların % 73,7'sinin (% 33,3 kesinlikle katılmıyorum ve % 40,4 katılmıyorum) Türkçe hakkında merak ettikleri herşeye ulaşamadıkları anlaşılmaktadır. Bu durumun oluşmasında etken olan nedenleri iyi tespit etmek gerekir. Eğitimciler, Türkçe hakkında bildikleri siteleri öğrencilere tanıtmalı ve öğrencilere kullanım yöntemlerini anlatmalıdır. Bununla beraber Türkçe hakkında daha fazla materyal ve bilginin olduğu sitelerin artırılması gerektiği de ortaya çıkmaktadır.

Tablo 20: Akıllı Telefonda Bir Türkçe Öğrenme Programı Kullanırım.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	10	17,5
Katılıyorum	24	42,1
Kısmen Katılıyorum	4	7,0
Katılmıyorum	16	28,1
Kesinlikle Katılmıyorum	3	5,3
Toplam	57	100,0

Akıllı telefonlar, küçük büyük birçok kişinin yaşamın merkezinde yer almasıyla birlikte insanları hem eğlendiren hem de bilgilendiren akıllı telefon programları da kullanılmaya başlandı. Dil öğrenmeye yönelik paralı ve parasız programlar akıllı telefon kullanıcılarının dikkatini çekmektedir. Bu programlar sayesinde

yabancı dil öğrenme hedefi olanlar, günlük alıştırmalarla yeni bir dil öğrenmeye çalışmaktalar. Buradan hareketle öğrencilere yöneltilen “Akıllı telefonda bir Türkçe öğrenme programı kullanırım.” araştırma sorusuna öğrencilerin % 66,6’sı (% 17,5 kesinlikle katılıyorum, % 42,1 katılıyorum ve % 7,0 kısmen katılıyorum) katıldıklarını beyan etmişlerdir. Türkçe öğrenmeye yönelik akıllı telefon programları öğrenmeye destekleyici nitelikte olması hasebiyle öğrencilere tavsiye edilmeli ve öğrencilerin kullanmaları teşvik edilmelidir.

Tablo 21: Akıllı Telefon Programıyla Günlük Düzenli Alıştırmalar Yaparım.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	18	31,6
Katılıyorum	24	42,1
Kısmen Katılıyorum	11	19,3
Katılmıyorum	1	1,7
Kesinlikle Katılmıyorum	3	5,3
Toplam	57	100,0

Katılımcı grubun % 93’ü (% 31,6, kesinlikle katılıyorum, % 42,1 katılıyorum ve % 19,3 kısmen katılıyorum) akıllı telefon programlarıyla günlük düzenli alıştırmalar yaptığını katılıyorum diyerek belirtmiştir. Tablo 20 ve 21’i beraber incelendiğinde katılımcılar akıllı telefon programları kullanmakla birlikte bu programlarla günlük düzenli bir şekilde alıştırmaları görülmektedir. Günlük düzenli olarak yapılan dil çalışmaları, katılımcıların öğrendikleri dili daha da pekiştirerek yeni şeyler öğrenmelerini sağlayabilmektedir.

Tablo 22: Sosyal Medyada Tanıştığım Türk Arkadaşlarımla Türkçe Pratik Yaparım.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	18	31,6
Katılıyorum	19	33,3
Kısmen Katılıyorum	8	14,0
Katılmıyorum	7	12,3
Kesinlikle Katılmıyorum	5	8,8
Toplam	57	100,0

Tablo 22’den elde edilen verilere göre katılımcıların % 78,9’u (% 31,6 kesinlikle katılıyorum, % 33,3 katılıyorum ve % 14,0 kısmen katılıyorum) “Sosyal medyada tanıştığım Türk arkadaşlarımla Türkçe pratik yapabilirim.” araştırma sorusuna katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç öğrencilerin sosyal medya aracılığıyla hedef dilin konuşurlarıyla hedef dilde iletişim halinde olduklarını göstermesi açısından önemlidir. Dilin en önemli işlevlerinden bir olan iletişimin gerçekleşebilmesi adına hedef dilin konuşurlarına kolaylıkla ulaşabilmek ve onlarla iletişim halinde kalmak dil öğrenme hızının amudi derecede yükselmesini sağlayabilmektedir.

Tablo 23: Türkçe Öğretmenimle Akıllı Telefon Programı Aracılığıyla Türkçe Yazışmalar Yaparım.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	17	29,8
Katılıyorum	14	24,6
Kısmen Katılıyorum	15	26,3
Katılmıyorum	9	15,8
Kesinlikle Katılmıyorum	2	3,5
Toplam	57	100,0

Tablo 23’te Türkçe öğretmeniyle akıllı telefon programı aracılığıyla Türkçe yazışmalar yaptığını belirten katılımcıların oranı % 80,7 (% 29,8 kesinlikle katılıyorum, % 24,6 katılıyorum ve % 26,3 kısmen katılıyorum) olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin rahatlıkla öğretmenleri ile iletişim kurmasının yolunu açmakla birlikte öğrencilerin dili ders dışında kullanma imkanı da ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle ders dışı öğrenmenin devam etmesi ve öğrenilenlerin pratiğe dökülmesi açısından yapılan çalışmalar değer kazanır.

Tablo 24: Ünlü Türk Youtube Yayıncıların Kanallarını Takip Ederim.

	F	%
Kesinlikle Katılıyorum	33	57,9
Katılıyorum	12	21,1
Kısmen Katılıyorum	5	8,8
Katılmıyorum	3	5,2
Kesinlikle Katılmıyorum	4	7,0
Toplam	57	100,0

Tablo 24'deki verilere göre katılımcıların 87,8'i (% 57,9 kesinlikle katılıyorum, %21,1 katılıyorum ve % 8,8 kısmen katılıyorum) "Ünlü Türk Youtube yayıncılarının kanallarını takip ederim." araştırma sorusuna katıldıkları görülmektedir. İnternet ortamındaki söyleşiler ve özellikle Youtube'daki yayınlar öğrencilerin dikkatini çekebilmektedir. Buradaki söyleşiler ve konuşmalar günlük konuşma kalıplarını öğrenebilmek ve kullanabilmek adına faydalı çalışmalardan olabilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe eğitimi alan lise öğrencilerinin sosyal medya aracılığıyla elde ettikleri kazanımlar araştırılmıştır. Araştırma kapsamında nitel veriler toplanmış, bulgulardan hareketle sonuç ve önerilere ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçları incelendiğinde, okul çağındaki bireylerin akıllı telefon uygulamalarına ve sosyal medya araçlarına bakışlarının olumlu olduğu görülmektedir. Çağın gereksinimleri olarak görülen bu teknolojik yenilikler eğitimcilerin ve öğrencilerin dikkatini çekmeyi başarabilmiştir. Artık sınıf dışına taşan dil öğrenim süreçleri ortaya çıkmış ve hızla bu yönde ilerlemeye devam etmektedir. Öğrencilerin kendilerini rahat hissettikleri sosyal medya ortamlarında hedef dilde konuşmalar yapabildikleri araştırma sonuçlarına yansımıştır. Ayrıca araştırmaya dahil olan öğrencilerin çoğunluğu akıllı telefonlar aracılığıyla Türkçe öğrenme programları kullanmakta ve öğretmenleri ile Türkçe yazışmalar yapmaktadırlar. Whatsapp, Viber ve Messenger gibi anlık yazışma programları öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmede önemli rol oynamakta ve öğrencilere sınıf dışında pratik yapma imkanı sağlamaktadır.

2019 yılında Çin'in Wuhan bölgesinde başlayan ve kısa sürede dünyayı etkisi altına alan COVID-19 nedeniyle dünya ülkelerinin geneli eğitim - öğretim faaliyetlerini örgün eğitim sisteminden, uzaktan eğitim sistemine geçiş olarak yeniden düzenlemiştir. Yaşanılan bu salgın ile bilgisayar destekli öğrenme ve teknolojinin getirdiği yeniliklerin kullanılması kaçınılmaz bir hal almıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin, yabancı dil olarak Türkçe öğretim süreçlerinde sosyal medya kullanmaya yönelik olumlu kazanımlara sahip olduğu görülmektedir. Buradan hareketle dil öğrenme- öğretme bağlamında hedef dil Türkçeye yönelik akıllı telefon programların çeşitliliği artırılarak genişletilmelidir. Dil öğrenmeye yönelik kullanılabilecek akıllı telefon programları ve anlık mesajlaşma grupları öğrencilere tavsiye edilmeli ve kullanmaları için teşvik edici ödüller öğrencilere sunulmalıdır. Öğrenciler genel anlamda internet ve sosyal medya kullanırken zaman yönetimi ve bilinçli kullanıcı olma gibi konularda yönlendirilmelidir. Sosyal medya uygulamaları ve akıllı telefon programları, yabancı dil olarak Türkçe öğrenmeye yönelik destekleyici yöntem ve araçlar olarak kabul edilmeli ve kullanılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aşık, A.N. & Gökçe, F. (2019) Yabancı Dil Konuşma kaygısını etkileyen Faktörler: Turizm Lisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi Cilt: 3, Sayı: 2.
- Aydın, İ. (2016) Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımları Üzerine Bir Araştırma: Anadolu Üniversitesi Örneği. Selçuk Ün. Sos. Bil. Ens. Der.(2016) (35): 373-386.
- Aytan, T. & A, H. (2018) Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dijital Ortamlar. International Journal of Bilingualism Studies- Cilt: 1 –S: 1.
- Barın, E. (2003) TÜBAR-XIII-/2003-Bahar/Yard.Doç.Dr. Erol BARIN.
- Creswell, John.W. (2019). Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş. (Çev. Mustafa Sözbilir). Ankara: Pegem Akademi. (Kitabın Orijinal Basımı 2015).
- Çelik, F. (2020) Yabancılar Türkçe Öğretiminde Konuşma Becerisi. Journal Of International Social Sciences Academic Researches Dergisi- C: 3- -S:3 Yıl: 3- 2019 Yılı.
- Çelik, H. (2018) Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültürel İhtiyaç Analizi. Doktora Tezi Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Doktora Programı.
- Demiral, H. & Yavuz, Ş. (2016) Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Ders Dışı Öğrenme Ortamları. Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi 7(13): 129-146.

- Durmuş, M. & Çangal, Ö. (2019) Yabancılara Türkçe Öğretiminde Öğrencilerin Çevirim İçi Yazışma Becerilerine İlişkin Yeterlilikleri Ve İlgili Kazanımların Belirlenmesi. XI.Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu.
- Gürel, N. (2019) Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Bir Materyal Çalışması: Temalara Uygun Şarkılar Oluşturma. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi 4(2): 305-321.
- İşcan, A. & Delen, M. (2017) Yabancılara Türkçe Öğretiminde Filmlerin Kullanımı. Ana Dili Eğitimi Dergisi.
- İşcan, A. (2011) Türkçenin Yabancı Dil Olarak Önemi. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:2, S:4.
- Kumcağız, H., Özdemir, T. & Demir, Y. (2019) Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımının Akademik Başarı ve Arkadaşlık İlişkilerine Etkisi. International Journal of Social Science Research, 8(2), 1-17.
- Özdemir, O. (2017) Türkçe Öğretiminde Dijital Teknolojilerin Kullanımı Ve Bir Web Uygulaması Örneği. Turkish Studies. 12(4) : 427-444.
- Solmaz, B., Tekin.G., Herzem.Z. & Demir.M. (2013) İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama. Selçuk İletişim.7, 4 s.23-32.
- Taş, S. & Uğurlu, M. (2019) Dil Eğitiminde Teknoloji ve Sosyal Medya Etkisi , Gece Akademi.
- Turan, İ., Şimşek, Ü. & Aslan, H. (2015). Eğitim Araştırmalarında Likert Ölçeği Ve Likert-Tipi Soruların Kullanımı Ve Analizi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 0, Sayı: 30, 186-203.
- Yazar, İ. (2019) Türkçe Öğretiminde Ve Temel Dil Becerilerinin Kazanımında Dijital Teknoloji Uygulamalarının Yeri Ve Önemi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 12(64).